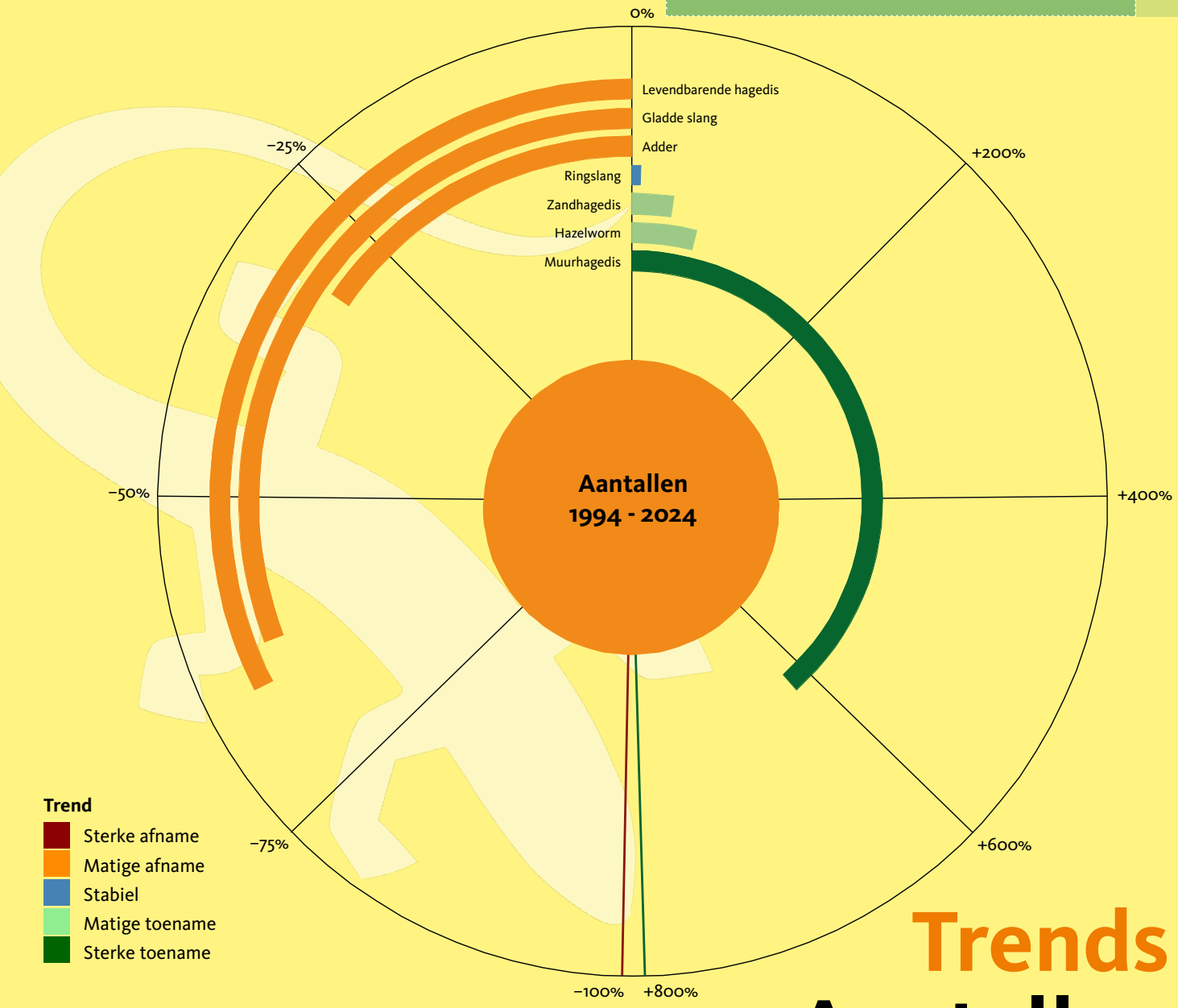
Meer weten of meedoen? Bekijk de informatie online:
- De trendgrafieken per soort zijn te vinden op de soortpagina's: www.ravon.nl/soorten
- Zelf meedoen? Kijk online welke telprojecten er zijn en zie op een kaart waar je bij jou in de buurt een bijdrage kunt leveren: www.ravon.nl/tellen

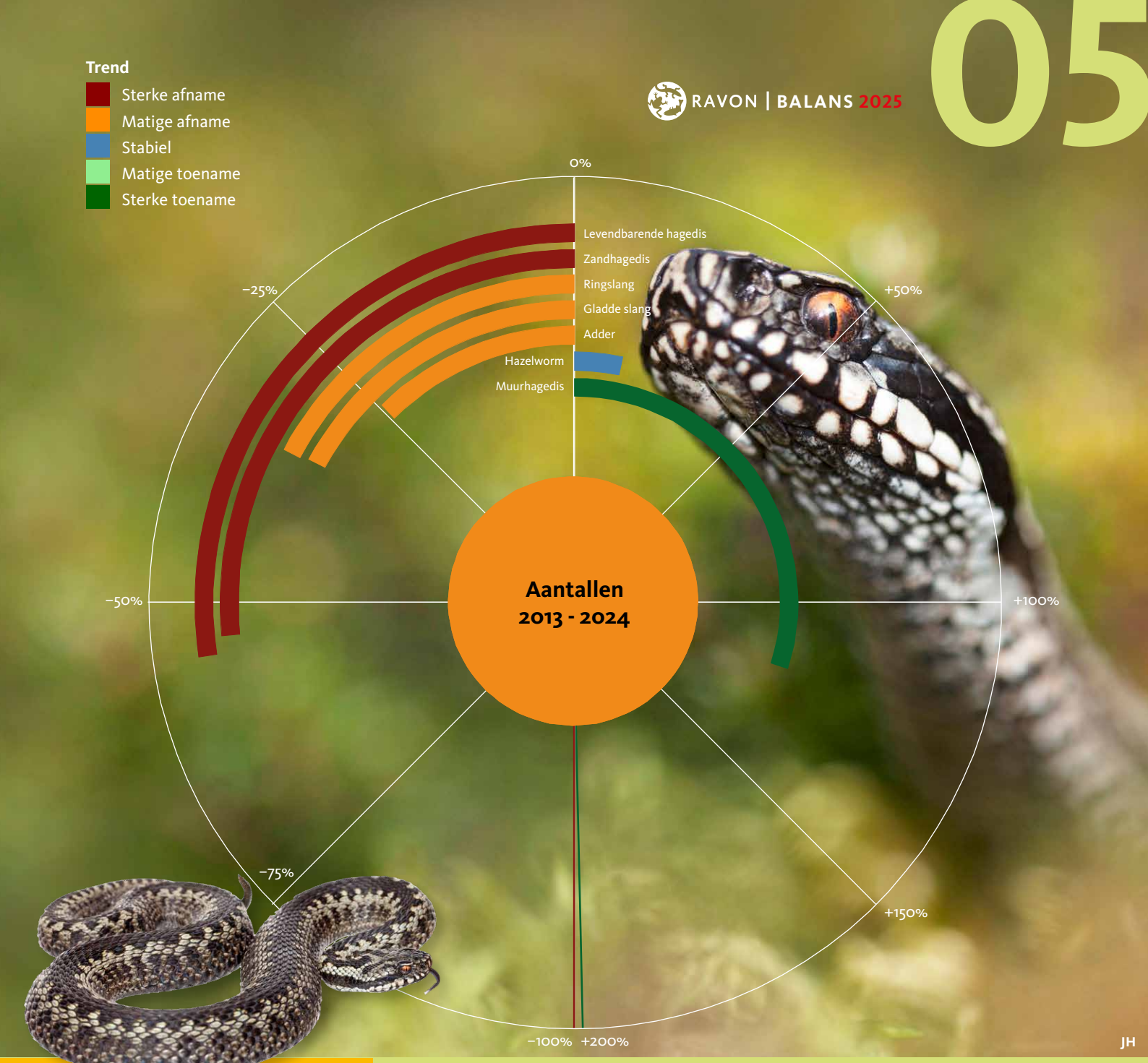
Trends
Aantallen Reptielen en Amfibieën

De figuren geven de ontwikkelingen van soorten weer in aantallen over de hele periode en over de laatste 12 jaar, zoals vastgesteld in het NEM-Meetprogramma Reptielen, gecoördineerd door RAVON en berekend door het CBS. De gegevens voor de aantalstrends zijn verzameld door voornamelijk vrijwillige waarnemers en in sommige gevallen professionals die vaste routes meerdere keren per jaar volgens protocol monitoren. Hierbij worden de waargenomen aantallen per soort genoteerd. Voor alle zeven reptielsoorten zijn aantalstrends beschikbaar. Deze beslaan de periode 1994-2024. Voor drie soorten is de monitoring iets later gestart: muurhagedis 1995, gladde slang 1997 en hazelworm 1999. De soorten zijn gerangschikt op volgorde van hun trend; van sterke toename tot sterke afname (in % over de hele periode). De achterliggende trendgrafieken per soort zijn te vinden op de RAVON-website.

Aantalstrends amfibieën

Voor het bepalen van de aantalstrends van amfibieën is dit jaar overgestapt van het rekenen met individuele wateren, naar analyses op telgebiedniveau. Deze nieuwe aanpak levert robuustere trends op. De omzetting achter de schermen kostte echter meer tijd dan verwacht, waardoor de nieuwste trends helaas niet op tijd gereed waren voor publicatie in deze RAVON-balans. Zodra de berekeningen zijn afgerond, worden de resultaten gepubliceerd op de soortpagina's van de RAVON-website.

De trends vanaf de start van het Meetprogramma Reptielen beslaan inmiddels zo'n 30 jaar. Doordat het zo'n lange periode betreft, worden toenames in het begin van de periode en afnames later (of andersom) uitgemiddeld. De trend over de laatste 12 jaar laat echter zien dat het niet goed gaat met veel soorten. Zandhagedis laat over de hele periode nog een matige toename zien en ringslang bleef lang stabiel, maar over de laatste twaalf jaar laten beide soorten respectievelijk een sterke en een matige afname zien. Op de muurhagedis na, die profiteert van soortgerichte inrichtings- en beheermaatregelen, herintroductie en klimaatopwarming, vertonen de meeste soorten een matige tot sterke afname.

Toegelicht: Adder

De adder is een karakteristieke soort van hoogveen en natte heide, en soms ook van aangrenzende droge heide en bosranden. Voldoende grote en onderling verbonden leefgebieden, variatie in microklimaat en voldoende vocht zijn cruciaal. In de vorige eeuw is veel leefgebied verloren gegaan door ontginning, bebossing en verdroging. Hierdoor verdwenen talloze kleinere populaties en bleef de soort uiteindelijk beperkt tot twee grote kerngebieden in Friesland-Drenthe en op de Veluwe. In Overijssel en Limburg zijn ook populaties aanwezig van variërende grootte. Buiten natuurgebieden komt de soort vrijwel niet meer voor. De landelijke trend is gebaseerd op het NEM-Meetprogramma Reptielen. Zowel over de gehele periode (1994-2024) als over de afgelopen twaalf jaar (2013-2024) laat de adder een matige afname zien. Voor de Rode Lijst (2024) werd de achteruitgang over drie generaties geschat op 20–30%, over de laatste twaalf jaar is een verlies van 25% te zien. Belangrijke oorzaken van de actuele achteruitgang zijn de voortdurende aantasting van de habitatkwaliteit door verdroging, versnippering, stikstofdepositie en verruiging. Hierdoor verdwijnen open structuren die essentieel zijn voor thermo- en vochtregulatie en jacht. De soort is bovendien gevoelig voor te grootschalig of intensief beheer, zoals zware begrazing of rigoureuze ingrepen op de heide en in het hoogveen. Ook de kwetsbaarheid van groepsgewijze overwinteringsplekken (hibernacula), die vaak schaars zijn, vraagt om maatwerk en zorgvuldig beheer. Toenemende hitte en langdurige droogte door klimaatverandering vormen een extra risico voor deze vochtminnende en weinig warmtetolerante soort. Het herstellen van de hydrologie — waarbij winterverblijven en belangrijke zonplekken droog blijven — samen met het verbinden van geïsoleerde populaties en kleinschalig, gevarieerd terreinbeheer op maat, kan bijdragen aan het herstel van adderpopulaties.